

ETICKÉ BANKOVNÍCTVO

David Sulík

Etické bankovníctvo je relatívne nový pojem, ktorý hovorí o tom, že banky by mali fungovať podľa etických pravidiel v súlade s morálkou, ekológiou a trvalo udržateľným životom. Etické banky sú tiež známe aj ako sociálne, alternatívne, občianske alebo udržateľné banky. Sú to banky, ktoré sa zaoberajú sociálnymi a environmentálnymi dôsledkami svojich vkladov a úverov. Etické banky sú súčasťou širšieho spoločenského pohybu smerom k väčšej sociálnej a environmentálnej zodpovednosti vo finančnom sektore a tiež v súvislosti s fair trade. V tomto zmysle sú súčasťou prirodzenej ekonomiky. Etické banky sú regulované rovnakými orgánmi ako tradičné banky a musia dodržiavať rovnaké pravidlá, ale na rozdiel oproti bežným bankám, zdieľajú spoločný súbor zásad, z ktorých najvýznamnejšia je transparentnosť a zameranie na životné prostredie, sociálne a kultúrne projekty. Väčšinou majú nižšie náklady na prevádzku, nepotrpia si na luxusné budovy, kancelárie, autá a veľké platy. Úroky na poskytované úvery majú nižšie ako bežné banky a nezúčastňujú sa špekulatívnych obchodov.

Investovanie týchto bánk sa nazýva aj etické investovanie, alebo tiež je známe pod názvom sociálne zodpovedné investovanie. Umožňuje ľuďom, organizáciám, či charitám investovať sociálne zodpovedne, v súlade s ich princípmi. Mimochodom, práve k jedným z najväčších a najznámejších odporcov myšlienky sociálnej zodpovednosti patrí nositeľ Nobelovej ceny za ekonómiu, už spomínaný Milton Friedman, ktorý každú myšlienku sociálnej zodpovednosti vo finančníctve považoval za socializmus. Kam však vedie sociálna nezodpovednosť vo finančníctve máme práve možnosť prežívať. Presne tu vidieť ten stret dvoch protichodných koncepcií vnímania sveta. Jednej, chápacej ekonomiku ako mechanický stroj, ktorý sa dá popísať a riadiť prostredníctvom matematických modelov a súčasne druhej koncepcie, chápacej ekonomiku ako sociálnu službu pre spoločnosť.

Iniciatíva k vzniku etického bankovníctva vzišla z idealistického svetonázoru, hlavne však z okruhu antropozofiou ovplyvnených podnikateľov a ekonómov. Uprostred najväčšieho rozmachu najšpekulatívnejšej formy finančníctva na začiatku sedemdesiatych rokov vznikol tento nápad, ako nenápadná protiváha a zároveň skúška, či sa dá viesť bankovníctvo aj iným spôsobom.

V roku 1974 bola založená GLS banka a bola to prvá banka v Nemecku fungujúca na princípoch etického a ekologického bankovníctva. Pôvodne bola zameraná hlavne na ekologické, sociálne a kultúrne projekty, vychádzajúce z antropozofie, ako sú waldorfské školy, bio-dynamické poľnohospodárske farmy, terapeutické centrá a rôzne kultúrne projekty. Postupom času rozšírila zameranie na celú spoločnosť, teda napr. podpora aj iných nezávislých škôl (napr. Montessori škôl) a ekologického poľnohospodárstva ako celku. Po nehode v Černobyle v roku 1986 bola zavedená ďalšia agenda k podporovaniu projektov obnoviteľných zdrojov energie. V roku 1989 zriadila banka ako prvá finančná inštitúcia na svete fond na financovanie veternej energie. V roku 2003 GLS banka prevzala aktivity Ókobank, ďalšej eticky a ekologicky orientovanej banky v Nemecku. V súčasnej dobe rastie dopyt po ekologických a iných trvalo udržateľných bankových produktoch rýchlym tempom. Banka v súčasnosti podporuje asi 4000 sociálnych a ekologických projektov. Aktíva banky neustále rastú. V roku 2008 mala banka aktíva v objeme okolo 1 mld. EUR. Od roku 2008 má GLS Banka 7 pobočiek v Nemecku. Banka spolupracuje s GLS Treuhand (nadácia spolupracujúca a úzko prepojená s GLS bankou). Na tomto projekte GLS banky je vidieť praktický príklad aplikovania myšlienok R. Steinera v hospodárstve, keď banky fungujú ako prostredníci presmerovania obehu peňazí zo sféry hospodárskej do sféry kultúrno-spoločenskej.

Na podobných princípoch ako GLS banka je založená aj ABS banka v Švajčiarsku. ABS banka je priekopníkom v zavádzaní sociálnych a environmentálnych štandardov v bankovníctve vo Švajčiarsku. Povolenie na svoju činnosť získala v roku 1990. Jej činnosť je zameraná na podporu životného prostredia, sociálnych a neziskových organizácií. Banka zriadila aj špeciálny fond na podporu projektov, ktoré nie sú schopné získať financovanie z tradičných bánk. V súčasnosti má dve pobočky a tri informačné kancelárie v rôznych regiónoch Švajčiarska.

Ďalšou významnou eticky investujúcou bankou je dánska družstevná banka Merkur, založená v roku 1985. Merkur banka vznikla z úverového svojpomocného družstva založeného skupinou nadšencov v roku 1982. V roku 1985 sa zlúčila s inou iniciatívou, získala bankovú licenciu a otvorila svoju prvú kanceláriu v Aalborg. V roku 1992 zriadila pobočku v Kodani (ktorá sa stala jej sídlom v roku 2004) a v súčasnej dobe má pobočky v štyroch najväčších mestách Dánska. Navyše Merkur vyvíja aj činnosť v severnom Nemecku a vo Fínsku. Ako družstevná banka je vo vlastníctve svojich členov. Podobne ako GLS banka a ABS banka, je tiež orientovaná na poskytovanie pôžičiek na ekologické a sociálne projekty s prihliadnutím na poskytovanie pôžičiek pre nadácie a združenia pôsobiace v oblasti práce s mentálne alebo telesne postihnutými.

Asi najväčšou, čo do veľkosti aktív (v roku 2008 2,3 mld. EUR) a v súčasnosti dost aktívnou je aj holandská Triodos Bank, ktorá sa všeobecne považuje za priekopníka v

etickom bankovníctve. Myšlienka založiť banku sa objavila v roku 1968 ako nápad malej skupiny odborníkov so silnými sociálnymi hodnotami. V roku 1980 bola v Holandsku založená Triodos Bank. Od začiatku bola Triodos banka priekopníkom novej cesty pozitívneho spôsobu využitia peňazí. Ako prvá začala financovať priemysel zameraný na výrobu obnovitel-

nej energie, čo vo svojej dobe bolo všeobecne považované za vysoko rizikóvu investíciu. Triodos banka poskytuje pôžičky firmám a nadáciám, ktoré majú sociálny a ekologický prínos, ako sú spravodlivý obchod, ekologické farmy a sociálne zamerané podniky. Banka ponúka aj investičné fondy, ktoré sú zamerané na investovanie do firiem na etických princípoch a fungujúcich v súlade s ideou trvalo udržateľného rozvoja. V roku 1980 Triodos uviedla na Amsterdamskú burzu prvý „zelený fond“, fond pre ekologické projekty. Banka má niekoľko pobočiek v Belgicku, Veľkej Británii, Španielsku a Nemecku (agentúra). Súčasne Triodos banka významne rozšírila svoje aktivity aj v oblasti poskytovania mikropôžičiek v rámci rozvojového sveta.

Všetky tieto banky vzájomne spolupracujú a tvoria prepojenú skupinu. Spolu s menšími finančnými organizáciami sú členmi „Asociácie eticky investujúcich bánk“. Asociácia organizuje semináre a konferencie a vyvíja veľkú osvetovú činnosť. Ich hlas sa začína v rámci finančného sveta dostávať z bodu výsmechu a úplnej ignorácie do povedomia a začína mať aj určitú váhu.